

הגדה של פסח "אור הזאב"

גרסה עברית

מהדורה ראשונה, ירושלים, התשפ"ו/2026

בנימין מאיר כליפה | (+972) 058 485 8888
orhazeev.com | admin@orhazeev.com

הגהה ועריכה: יחיאל יעקב

© אור הזאב. כל הזכויות שמורות.

הגדה של

מאת

נוסח

לעילוי נשמת

מכתב מהרב דוד דניאל כהן

ראש ישיבת המקובלים "שערי קדושה"

ברצוני להביע בזאת את הערכתי העמוקה לעבודה שנעשתה על ידי בנימין מאיר כליפה במסגרת הפרויקט שלו אור הזאב. באמצעות חיבור זה, מועברים דברי תורה ומנהגים וכל מה שבנימין מפרסם נטוע היטב בתורה.

אני שולח לו את ברכתי ומאחל לו הצלחה גדולה בהמשך היצירה היפה הזו.

אני מזמין את כולם להתעניין ולהשתתף בפרויקט גדוש ועשיר זה. אני מעיד בזאת שבנימין תורם להפצת אור התורה לטובת כלל ישראל. אמן

מכתב תודה

אני מבקש להביע כאן את כל תודתי לרב דוד דניאל כהן, ראש ישיבת המקובלים ב"שערי קדושה" בירושלים. הוא הרב שלי מזה כעשור והדריך אותי בתחומים רבים של התורה, ההלכה והקבלה. למרות המטלות הכבדות המוטלות עליו, הוא תמיד גילה זמינות לענות בסבלנות ובחיבה לשאלותי הרבות. כמו כן, פירושים רבים כאן נשענים ישירות על תורתו, הנטועה כשלעצמה בכתבי הקבלה של האר"י הקדוש, רבי חיים ויטאל, הרש"ש ומקורות רבים אחרים.

לרב דוד כהן יש את התכונה הנדירה ליישב את חילוקי הדעות לכאורה בכתבי רבותינו ולחשוף את אחדותם העמוקה.

הרב נולד באלג'יר, למד בישיבת אקס-לה-בן לפני שעלה לארץ ישראל ללמוד אצל גדולי עולם כמו הרב בן ציון אבא שאול. הוא קשור במיוחד להדגשת המנהג הספרדי של צפון אפריקה, אותו הוא רואה כמורשת חיה ויקרה. הרב מהווה עבורי עמוד תווך ומקור חיים ששינו את ישותי מן הקצה אל הקצה.

בנימין מאיר כליפה

מכתב מהרב הראשי יהושע רנה גדג'

רבי יהושע בן רבי שמעון גדג'

אני יכול רק לברך על הפרויקט החדש הזה בהובלת בנימין מאיר כליפה, המהווה המשך ליצירתו "מנהגי קונסטנטיין" שנוסדה מאז 2015. בכוח הסיבולת וההתמדה, הוא תורם לשימור והעברת מסורות קונסטנטיין המעשירות את היהדות ומאירות את מנהג אבותינו שנשמר מימים ימימה.

עם אור הזאב, עבודה יוצאת דופן זו מוצאת את מקומה בפנייה לקהל מתחיל ורחב הרבה יותר, המאפשרת לכל אחד גישה לאוצרות תורתנו הקדושה. אני מאחל לפרויקט זה הצלחה מלאה ותפוצה רחבה יותר ויותר לכבוד מורשתנו ולעילוי כלל ישראל.

מכתב תודה

אני מבקש להודות כאן מעומק הלב לרב הראשי רנה גדג', הרב שלי מזה כמעט עשר שנים. הרב הראשי גדג' מגיע משושלת של רבנים ומקובלים.

הרב נולד וגדל בקונסטנטיין, וכיום הוא עוסק בהפצת תורתו לתלמידיו הרבים בין צרפת לישראל, תוך שהוא נושא באחריות ובכבוד הראויים למנהיגותו הרוחנית ולתפקידו החינוכי. בעל תארים אקדמיים, רב ראשי של סרסל, רב צבאי בצבא צרפת, הוא העניק שירותים רבים לקהילה היהודית. הרב גם תרם, בתוקף תפקידו כחזן, להפצת פיוטים ותפילות רבים ממנהג קונסטנטיין.

מבחינת הכתיבה, הוא השתתף בהקדמות ותרגומים רבים של ספרים בעברית, בערבית-יהודית ובצרפתית, תוך הוספת פירושו המלומדים. כך הוא עבר ותיקן את הגרסה הראשונית של הגדה זו במסגרת פרויקט "מנהגי קונסטנטיין". ללא הידע המלומד והמעמיק שלו בטקסטים רבים של ההגדה, חיבור זה לא היה רואה אור.

בנימין מאיר כליפה

תשומת לב מיוחדת הוקדשה לבחירת האיורים. הם אינם נועדו לייצג באופן מצמצם את הסצנות הניסיות שבתורה, אלא לסייע לקורא – ילד או מבוגר – לדמיין ולזכור את הסיפורים. הם שואפות להתנגד לייצוגים המודרניים ה"הוליוודיים", תוך התבססות על כבוד למדרש ולסוד.

כך, צדיק יכול להופיע עם פנים שונות לפי העמודים. בחירה זו היא מכוונת, כדי לא לקבע דמות יחידה, אלא לעורר את הדמיון ואת הזיכרון של הקורא במסגרת המסורת.

להגדה זו יש גם ייעוד פדגוגי. היא יכולה לסייע לצעירים ביותר לגלות צעד אחר צעד את משמעות הסדר, ולאפשר למבוגרים יותר לא רק להעמיק את הבנתם, אלא גם להשלים פערים מסוימים. היא משתדלת להפוך לברורים ונגישים פרטים שנקראים לעיתים במהירות מבלי לדעת את סיבתם.

למשל, כאשר חכמים מפרקים פסוק, בחרנו שלא רק לשרשר את הציטוטים. אנו מציעים לקורא חוט מקשר חזותי, הודות למערכת צבעים, של הזחה ושל סימנים גרפיים, כדי שניתן יהיה לעקוב אחר ההיגיון מבלי ללכת לאיבוד. עבור כל קטע שנקרא, מצוינת הסיבה המדויקת לקריאתו במהלך הסדר, גם כאשר הקשר ליציאת מצרים עשוי להיראות מעורפל במבט ראשון. לבסוף, נוסף חלק של פירושים ושאלות בסוף הספר. מי שחפץ בכך יכול לפנות לשם ישירות כדי להעשיר את הקריאה, לשאול שאלות, להציע תשובות או חידונים. הסדר הוא בראש ובראשונה רגע של דיאלוג: הגדה זו מבקשת לעורר שאלות, שהן המנוע המהותי של המסירה.

להיום ולמחר

סיפור יציאת מצרים אינו מדבר רק על עבר רחוק. הוא מזכיר לנו מדי שנה שהחירות והאחריות נמצאות בלב זהותנו. בכל שנה, אנו יוצאים באמת ממצרים: אנו שוברים את התלות שלנו בחומריות, ובאמצעות הרצון הפנימי ואכילת המצה, אנו מקבלים את הכוח להמשיך בחירות זו לאורך כל השנה.

במידה ובעידון, שולבו כמה רמזים לסוד ולקבלה, לא כדי להכביד על הקריאה, אלא כדי להציע עומק נוסף ופתח כניסה לאלו המעוניינים בכך. הגדה זו משתלבת גם בשילוש הבלתי נפרד – עם ישראל, ארץ ישראל, תורת ישראל – שדרכו מתגשם במלואו המסר של יציאת מצרים.

כך, הגדה זו אינה קפואה. היא נועדה להשתנות איתכם, לשאת את זיכרון לילות הפסח שלכם, ו-להנחיל את המסורות שלכם לדורות הבאים.

באהבת ישראל,

בנימין מאיר כליפה

הגדה זו אינה מציעה מנהג סדר יחיד, אלא מסגרת משותפת שבה כל משפחה יכולה לשלב את מנהגה, נאמנה למסורתה ולהיסטוריה שלה.

שילוב המנהגים השונים מאפשר לא רק לשמראת המנהג האישי, אלא גם להבין את אלו של אחרים. הוא מונע תמיהה או אי-הבנה כאשר מתארחים אצל קרובים או ידידים מרקעים שונים, ומזכיר שגיוון המנהגים הוא עושר של עם ישראל. הוא יכול גם להיות מוענך

לאורחים, לחברים, או לכלה או חתן מעדה אחרת, כדי שכולם יוכלו להתאחד סביב שולחן אחד, מאוחדים במגוון המסורות שלנו.

לשם כך, שילבנו:

- כמה תיבות לסימון □ (שבהן ניתן לסמן "V" או "X" בעיפרון) כדי לציין את המנהגים שנוהגים או לא, מקומות כדי
- לכתוב את הערותיכם, להדביק תמונות, מזכרות, ואת החופש להוסיף או
- לתקן את מה שתרצו לפי המנהג המשפחתי.

כל אחד מוזמן בזה להפוך את ההגדה הזו להגדה שלו, תוך השתלבות במסגרת משותפת, הדדית וניתנת להעברה. שכן אם הדרכים רבות הן, הסיפור עצמו נותר אחד. בנוסף, כדי להאיר את הקריאה ולהפוך את המסלול לשוטף יותר, הוספנו לפני

כל שלב חובה אייקון בצורת חץ ◀ (כמו כפתור "הפעלה"). כך, אלו שאינם נוהגים לפי כל המנהגים המובאים או המעוניינים לגשת ישירות ללב ההגדה, צריכים רק לזהות את הסימן הזה ולדלג על השאר. למרות רצוננו להקיף כמה שיותר מסורות, הדבר אינו תמיד אפשרי; לכן אנו מציעים לעיתים - למשל - שתי גרסאות ידועות, תוך השארת החופש לכל אחד לבחור ולהתאים אישית בעיפרון לפי מנהגו.

לפני פסח

החודש ניסן

□ יש נוהגים להדליק נר שמן לראש חודש ניסן כמו בכל ראש חודש (ה"קנדיל"), אך עם תכשיט זהב בתוכו.

בדיקת החמץ

בערב פסח בלילה, מסיימים לבדוק את החמץ ("בדיקת חמץ") באופן הבא: לוקחים 10 פתיתי חמץ ו(בדרך כלל אם הבית) מחביאים אותם ברחבי הבית (חוץ מבית הכסא/מקלחת). ראש המשפחה עורך סיבוב בבית לאור הנר ומסיים לבדוק שהבית נקי מכל חמץ, אוסף את עשרת הפתיתים ומניח

אותם בשקית כדי לשורפם למחרת. הוא מברך תחילה את הברכה, בודק, ולאחר מכן אומר 'כל חמירא'!

ערב פסח

□ יש נוהגים לאכול צלי כבש, כבימי יציאת מצרים ממש, וכן להכין ולאכול לחם ומאכלים נוספים (רסס, תרודה...).

◀ לפני בדיקת חמץ אומרים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם.

אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל בִּיעוּר חָמֶץ:

◀ לאחר הבדיקה, אומרים שלוש פעמים כל חמירא:

כָּל חָמִירָא דְּאֵכָא בְּרִשּׁוּתִי

דְּלֹא חֲזִיתִיה וְדְלֹא בִיעַרְתִּיהּ

לְהוּי בְּטִיל וְחָשִׁיב כְּעַפְרָא דְּאַרְעָא:

תרגום לעברית:

כל שאור או חמץ

שימצא עדיין ברשותי

שלא ראיתיו ושלא ביערתיו,

שיהיו נחשבים כבטלים

וכעפר הארץ.

קערת הסדר

המרכיבים המשותפים

המרכיבים הנמצאים אצל כל היהודים הם: שלושת המצות (לחם עוני), המרור (עשבים מרים), הזרוע ("זרוע", חתיכת בשר), הביצה, החרוסת (רסק פירות המזכיר את הטיט של מצרים), הכרפס (ירק), החזרת (עשב מר שני).

גרסאות והסברים

המצות יכולות להיות קשות או רכות לפי המסורת. המרור הוא לרוב חסה רומית (הנקראת ערבית בישראל), אך הוא יכול להיות גם עולש או עשבים מרים אחרים.

- הזרוע היא בדרך כלל חתיכת זרוע של כבש אצל הספרדים, וכנף של עוף אצל האשכנזים. היא יכולה להיות מבושלת בדרכים שונות. עם זאת, אם היא צלויה, לא אוכלים אותה בליל הסדר, כדי שלא לחקות את קרבן פסח, שניתן היה לאכלו רק בבית המקדש. לכן אוכלים ממנה רק החל מהיום למחרת.
- הביצה מסמלת את קרבן חגיגה (זבח חגיגי), שהיה במקור הבשר שנאכל במהלך החג. הביצה, הקשורה לאבלות, מזכירה גם את חורבן בית המקדש, כי היום הראשון של פסח חל תמיד באותו יום בשבוע כמו תשעה באב (9 באב, חורבן בתי המקדש).

יש יהודי תימן שלא משתמשים עבור הזרוע בבשר צלוי ומחליפים את הביצה בבשר מבושל.

- החרוסת היא על בסיס תמרים אצל הספרדים והמזרחים, ויותר מתפוחים אצל

שולחן הסדר של משפחה תימנית

קערת סדר אשכנזית קלאסית

סידורים מיוחדים

יהודי תימן אינם מניחים את המרכיבים על קערה, אלא לא ישירות בכלים המונחים על השולחן, כשמרור מפוזר מסביב.

לעומת זאת, הקערה ערוכה על פי סדר מוגדר בקפידה במסורת המבוססת על הקבלה ותורת האר"י ז"ל, הנהוגה בקרב הספרדים, המזרחים והאשכנזים החסידים (ראה להלן).

האשכנזים. היא מוכנה תמיד עם יין או מיץ ענבים, ולעתים קרובות בתוספת מרכיבים המזכירים בשיר השירים (רימונים, אגוזים, תאנים, קינמון...). האר"י ז"ל הכין חרוסת המורכבת משבעה פירות ושלושה תבלינים, כרמז לעשר הספירות. חשוב שהחרוסת לא תהיה סמיכה מדי, כדי שניתן יהיה לטבול בה את המרור, ולא למרוח אותה. בתקופת הגאונים, החרוסת היתה מים מתוקים שבהם הניחו תמרים.

- הכרפס הוא בדרך כלל סלרי, אך לעיתים תפוח אדמה או פטרוזיליה.
- החזרת היא לרוב זהה למרור (חסה וכו'), אך יש המשתמשים בחזרת חריפה.

קערה על פי האר"י

הקערה והקבלה

הגדה זו אינה ספר קבלה. היא נועדה להיות פתח וסימן זיכרון עבור אלו שכבר בעלי ידע בסיסי מסוים או המבקשים להעמיק, כדי לאפשר לכל אחד לעקוב אחר הסדר ברמת עומק מסוימת, מבלי להתיימר להוות לימוד מקיף.

עשר הספירות

בקבלה, כל הבריאה מאורגנת בעשר ספירות. הספירות מייצגות את החלקים השונים של גוף הבריאה הזו. במושג בריאה, ניתן לדבר הן על האדם והן על העולם עצמו. האור האלוקי נכנס מלמעלה ומתפשט כלפי מטה כדי להעניק חיות לכל הגוף הזה. הספירות הן: כתר, חכמה, בינה, דעת, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות. אם ספרתם נכון, זה יוצא אחת

עשרה. הסיבה לכך היא שעל פי נקודת המבט (חיצונית או פנימיות), כתר או דעת נספרים, אך לעולם לא שניהם בו-זמנית.

חלוקת הספירות לקבוצות

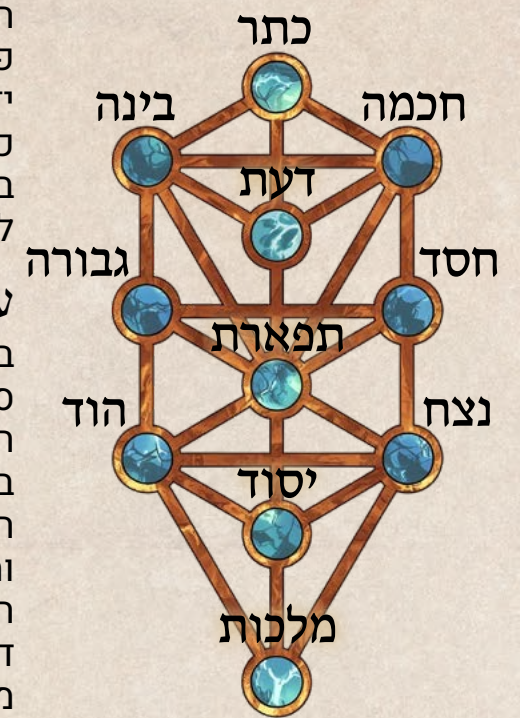
ניתן לארגן את עשר הספירות בדרכים שונות, ובפרט:

- בארבע קבוצות, המקבילות לארבע אותיות שם השם: חכמה – י', בינה – ה', תפארת – ו' (המכילה את שש הספירות מחד ועד יסוד) ומלכות – ה' שנייה.
- בשלושה קווים אנכיים: החסד מימין, הגבורה משמאל, והאיזון באמצע.
- בקבוצות אופקיות: חב"ד, חג"ת, נה"י, מלכות.
- בשני חלקים: שלוש ספירות הראש (חב"ד), שבע הספירות התחתונות, המייצגות את הגוף.

כל ספירה קשורה למושגים רבים: גוף האדם, הנשמה, שמות השם מסוימים, הניקוד, חגי הלוח, נביאים מסוימים וכו'. בנוסף, כל ספירה עצמה מורכבת מספירות.

הספירות וגוף האדם

בהקבלה לגוף: כתר מייצג את האור שמעל הראש, חכמה מקבילה לצד ימין של המוח, בינה לצד שמאל, דעת למוח האחורי, חסד לזרוע ימין, גבורה לזרוע משמאל, תפארת לגוף, נצח לרגל ימין, הוד לרגל שמאל, יסוד מקביל לברית, מלכות מייצגת את האישה, שגם היא מכילה עשר ספירות.

שם השם בספירות

שם השם נמצא במספר רמות:

- בעשר הספירות: חכמה (י'), בינה (ה'), תפארת (ו'), המכילה את שש הספירות התחתונות, מלכות (ה' שנייה).
- בשלוש ספירות הראש: י': חכמה, ה': בינה, דעת מתחלק לשני היבטים: החסדים והגבורות של הדעת, המקבילים בהתאמה לו' ולה' השנייה.

מחזור העולמות והתיקון

מה שחשוב לזכור הוא שאנו חיים במחזור מקסימלי של 6000 שנה. עולמנו הנוכחי, המכונה עולם התיקון, הוא תוצאה ישירה של שלב קודם באותו מחזור: עולם התוהו, עולם רוחני שבו שלט הכאוס.

בעולם התוהו הזה, הרע נגע בשבע הספירות התחתונות. לאורך ההיסטוריה, אנו מתקנים את הספירות הללו באמצעות התפילה, לימוד התורה, קיום המצוות והמעשים הטובים, עד היום שבו הכל יתוקן. אז יתחיל השלב הבא: עולם הבא, עולם מעבר לזמן ולמקום, שבו הגוף יהיה רוחני כמו הנשמה, ושניהם יהיו מאוחדים כדי לעבוד את השם ברמה גבוהה יותר.

כל חג מתקן אחת משבע הספירות. בפסח, אנו מתקנים את ספירת חסד. התיקונים מתבצעים על ידי: תנועות של אור מלמטה למעלה, תנועות של אור מלמעלה למטה, יחודים, בפרט יחוד של שמות אלוהיים, חלקם נקראים זכריים (כמו השם המפורש) ואחרים נקראים נקביים (כמו אלוקים או אדנות), כדמות זוג המאוחד באהבה.

קערת הסדר והספירות

קערת הסדר מאורגנת לפי עשר הספירות. למעלה, שלושת המצות (חכמה – בינה – דעת). למעלה מימין, הזרוע (חסד). למעלה משמאל: הביצה (גבורה) במרכז: המרור (תפארת) למטה מימין: החרוסת (נצח) למטה משמאל: הכרפס (הוד). למטה: החזרת (יסוד). הקערה עצמה מסמלת את המלכות, הכוללת בתוכה את עשר הספירות. המכלול יוצר מבנה מאוחד, הדומה לזוג המאוחד בשלמות.

מהלך הסדר

◀ מתחילים את הסדר כשהקערה מכוסה.

◀ נאמר את כל הסימנים עכשיו (ראה להלן), ולאחר מכן בכל שלב נאמר לפני כותרת השלב (□ ישנם כאלו שחוזרים מהשלב הראשון ועד לשלב הנוכחי).

נרצה

הלל

ברך

צפון

שולחן
עורך

כורך

מרור

מוציא
מצה

רחצה

יחץ

מגיד

כרפס

קדש

ורחץ

קדש (ספרדי)¹

כמו לכל ברכה עונים "ברוך הוא וברוך שמו"
(שו"ת הרא"ש כלל ד-יט, שולחן ערוך או"ח קכד-ה).

□ בשבת, יש אומרים תחילה מזמור זה:

מזמור לדוד יהוה רעי לא אֶחָסֵר: בְּנֵאוֹת דָּשָׁא יִרְבִּיעַנִי עַל-מִי מִנְחוֹת יִנְהַלְנִי: נַפְשִׁי יִשׁוּבָב יִנְחֵנִי בְּמַעְגְלֵי-צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ: גַּם כִּי-אֶלֶךְ בְּגִיָּא צִלְמוֹת לֹא-אֵירָא רָע כִּי-אֶתָּה עֲמָדִי שִׁבְטֶךָ וּמִשְׁעֲנִיתְךָ הִמָּה יִנְחַמְנִי: תַּעֲרֹךְ לִפְנֵי וְשִׁלְחוֹן נֶגֶד צַרְרִי דִשְׁנִית בְּשָׁמַיִם רֹאשִׁי כּוֹסֵי רוּיָה: אֶךְ וְטוֹב וְחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי כָּל-יְמֵי חַיִּי וְשִׁבְתִּי בְּבֵית-יְהוָה לְאַרְךְ יָמִים

ואחר כך אומרים תחילת הקידוש:

שֶׁבֶת מְקֻדָּשׁ: (וְיִהְיֶה-עָרֵב וְיִהְיֶה-בֹקֵר) יוֹם הַשָּׁשִׁי: וְיִכְלוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל-צִבְאָם: וְיִכְלּוּ אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וְיִשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל-מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וְיִבְרַךְ אֱלֹהִים אֶת-יוֹם הַשְּׁבִיעִי וְיִקְדָּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שִׁבְתָּ מְכַל-מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר-בְּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:

◀ בימות החול, להתחיל כאן:

אֱלֹהֵי מוֹעֲדֵי: יְהוָה מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם:
□ וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת-מַעְדֵי יְהוָה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

□ בימים הראשונים, יש אומרים:

ליל שמרים הוא ליהוה להוציאם מארץ מצרים
הוא-הלילה הזה ליהוה שמרים לכל-בני ישראל לדרתם:

□ בימים האחרונים (שביעי של פסח), יש אומרים:

וביום השביעי מקרא-קדש יהיה לכם כל-מלאכת עבדה לא תעשו:

◀ ואחר כך ימשיך:

סְבְּרֵי מֶרְנָן: (ועונים: לְחַיִּים)

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. בּוֹרָא פְּרֵי הַגֶּפֶן:
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל עָם. וְרוֹמַמְנוּ מִכָּל לִשׁוֹן. וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו. וְתַתֵּן לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה. (בשבת: שְׁבֹתוֹת לְמִנוּחָה ו) מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה. חֲגִים וְזִמְנִים לְשִׂשׁוֹן. (אֶת יוֹם הַשְּׁבֹת הַזֶּה ו) אֶת יוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה. אֶת יוֹם טוֹב מְקַרְא קֹדֶשׁ הַזֶּה. וְזִמְנֵנוּ בְּאַהֲבָה מְקַרְא קֹדֶשׁ. זָכַר לִיצִיאַת מִצְרַיִם. כִּי בָנוּ בָּחַרְתָּ וְאוֹתָנוּ קִדְּשָׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים. (שְׁבֹתוֹת ו) מוֹעֲדֵי קֹדֶשׁ. (בְּאַהֲבָה וּבְרִצּוֹן) בְּשִׂמְחָה וּבְשִׂשׁוֹן הִנַּחְלָתָנוּ
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. מְקַדֵּשׁ (הַשְּׁבֹת ו) יִשְׂרָאֵל וְהַזִּמְנִים:

במוצאי שבת מוסיפים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. בּוֹרָא מְאוּרֵי הָאֵשׁ:
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הַמְּבַדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל וּבֵין אֹר לְחֹשֶׁךְ וּבֵין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשִׁשָּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה. בֵּין קְדוּשַׁת שְׁבֹת לְקְדוּשַׁת יוֹם טוֹב הַבְּדִלָּת. וְאֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשְׁשָׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה הַקְּדוּשָׁת וְהַבְּדִלָּת וְהַקְּדוּשָׁת אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּקְדוּשָׁתְךָ:
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַמְּבַדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ:

◀ ואחר כך מסיים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שֶׁחֲחִינוּ וְקִיְמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְנֵי הַזֶּה

יושבים, שותים (בהסיבה על צד שמאל²) ומברכים זה את זה
"(שבת שלום ו) מועד טוב ומבורך", או "חג שמח".

□ יש שמברכים את קרוביהם.

1 בקבלה, היין מייצג את הדין (גבורה) והמים את החסד. מוסיפים שלוש טיפות מים כדי למתק את הדין ברחמים, רעיון מרכזי בקבלה. לאחר מכן אווזים את הכוס ביד ימין, כשחמש האצבעות מקיפות אותה.
2 הצד השמאלי מייצג את הדין שרוצים למתק על ידי הרחמים פעם נוספת.

קדש (אשכנז)

כמו בכל ברכה עונים "ברוך הוא וברוך שמו"
(שו"ת הרא"ש כלל ד-יט, שולחן ערוך או"ח קכד-ה).

בשבת אומרים:

(וַיְהִי-עֶרְבַּ וַיְהִי-בֹקֶר) יוֹם הַשְּׁשִׁי: וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל-צָבָאָם: וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל-מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת-יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְכַל-מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר-בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:

◀ ביום חול, מתחיל כאן:

סְבִירֵי מֶרְנָן וּרְבִנָּן וּרְבוֹתֵי:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר
בָּנוּ מִכָּל עַם. וְרוֹמַמְנוּ מִכָּל לְשׁוֹן. וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו.
וְתַתֵּן לָנוּ יְיָהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה. מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה.
חֲגִים וְזִמְנִים לְשִׂשׁוֹן. (אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְ) אֶת
יוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה. זְמַן חֲרוּתֵנוּ (בְּאַהֲבָה) מִקְרָא
קֹדֶשׁ. זִכָּר לִיצִיאַת מִצְרָיִם. כִּי בָנוּ בְּחִרְתָּ וְאוֹתָנוּ
קִדְּשָׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים. (וְשַׁבָּת) וּמוֹעֲדֵי קֹדֶשׁ.
(בְּאַהֲבָה וּבְרַצוֹן) בְּשִׂמְחָה וּבְשִׂשׁוֹן הַנִּחְלָתָנוּ:
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה. מְקַדֵּשׁ (הַשַּׁבָּת וְ) יִשְׂרָאֵל
וְהַזִּמְנִים:

במוצאי שבת מוסיפים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם.

בּוֹרָא מְאוּרֵי הָאֵשׁ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם.

הַמְבַדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לַחֹל וּבֵין אֹר לַחֹשֶׁךְ

וּבֵין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי

לְשִׁשָּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה. בֵּין קְדוּשַׁת שַׁבָּת

לְקְדוּשַׁת יוֹם טוֹב הַבְּדִלָּתָהּ. וְאֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי

מִשִּׁשָּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה הַקִּדְּשָׁתָהּ וְהַבְּדִלָּתָהּ

וְהַקִּדְּשָׁתָהּ אֶת עַמּוּד יִשְׂרָאֵל בְּקְדוּשָׁתָהּ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה. הַמְבַדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לַחֹשֶׁךְ:

◀ ואחר כך יסיים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם.

שֶׁהַחַיִּינוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְנָהּ הַזֶּה:

יוֹשִׁבִים, שׁוֹתִים (בְּהִסָּבָה עַל צַד שְׂמָאל) וּמַאֲחִלִּים "חַג שְׂמַח".

□ יֵשׁ הַמְּבָרְכִים אֶת קְרֹבֵיהֶם.

ורחץ

◀ **נוטלים את הידיים:** שופכים מים¹ אבל לא מברכים. יש נוהגים שמישהו שופך על ידיו של ראש המשפחה

כרפס²

◀ **לוקחים חתיכה קטנה של סלרי** שטובלים במי מלח, אומרים את הברכה (ומכוונים לפטור את המרור) ואז אוכלים **בלי הסבה: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה:**

יחץ

□ לפני שבוצעים את המצה, יש הנוהגים שראש המשפחה אומר קטע (בערבית יהודית לשם הפולקלור, ו/או מתורגם כבר, כיוון שעיקר ליל הפסח הוא להבין, טקסט זה חייב תמיד להיות מתורגם לשפה המובנת על ידי כולם) – ראה ממול.

◀ **לאחר מכן לוקחים את המצה האמצעית ובוצעים אותה לשני חלקים³, סמל לגאולה הסופית.** שומרים את החלק הגדול יותר לאפיקומן⁴ ומחזירים את החלק הקטן בין שתי המצות.

משחקים אפשריים עם הילדים:

- לשים את האפיקומן מתחת למפה.
- להחביא את האפיקומן כדי שהילדים ימצאו אותו.
- להפקיד את האפיקומן בידי אחד הילדים על ידי קשירתו סביב זרועו (ה"קפטן" שומר האפיקומן) למשל.

1 קבלה: שלוש פעמים על יד ימין ואז שלוש פעמים על יד שמאל.

2 הכרפס הוא רמז ל"מוחין דקטנות", שבו האויבים גוברים עלינו ואין לנו כוח להדוף אותם. הטבילה היא המתקת הדין הזה.

3 הארה מהקבלה: החלק הקטן של המצה מייצג את השכינה בגלות (ד' – הנובעת מ"דלא ועניא" או דל, "עני"), בעוד שהחלק הגדול מסמל את השכינה המאוחדת (ו' גדולה, דמות התפארת). המשמעות העמוקה של מעשה זה, של הסדר ואפילו של הקיום כולו, היא לשאוף לקראת הגאולה הסופית (גאולה שלמה). באמצעות המצוות שלנו אנו תורמים לאיחוד מחדש של השכינה.

4 יש המבטאים אפיקומן

□ **הכדאך שק** אללה אלבחר עלא תנאש אנטארק, חין כרג'ו אולד ישראל מן מצר (סלמין גאלמין), וגרק אעדאינא פי וואסט אל-בחר אלגאמיק. הכדאך בעזרת חיל, יפכנא בקרוב, חנא אולדנא, מן כל דייקא ועסרא (ויגיבלנא בן דוד משיח צדקנו) במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון.

תרגום:

כך בקע השם את הים לשנים עשר נתיבים בצאת בני ישראל ממצרים (לחירות) וטיבע את אויבינו בתוך הים במצולות. כך בעזרת השם יגאלנו בק-רוב, מכל צרה וצוקה (ויביא לנו את משיח בן דוד צדקנו) במהרה בימינו. אמן כן יהי רצון (כך יהיה רצונו).

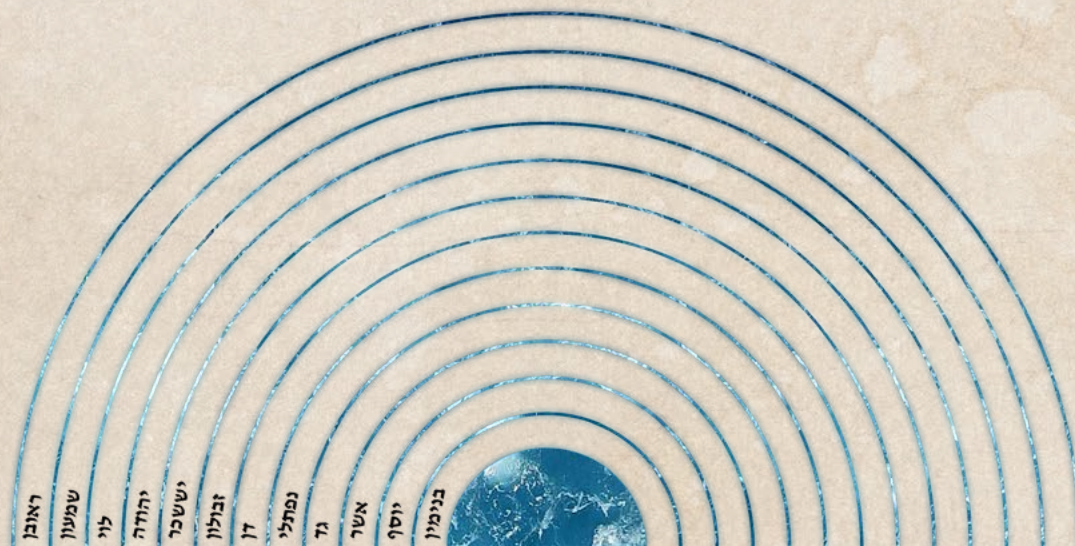
□ גרסה אחרת:

הגדא קסם אללה אל-בחר עלא תנאש אל-טריק, חין כרג'ו זודונא מן מצר אל-עתיק, עלא יד סידנא ונבינא מוסא בן עמרם עליה א-סלאם.

הגדאק יא מולאנאת פכנא פחאל די פכת זודונא, מן האד אל-גלות האדי, ותוסלנא לארץ זודונא ולירושלים לעזיזה עלינא.

כך בקע השם את הים לשנים עשר גזרים, כאשר יצאו אבותינו ממצרים העתיקה, על ידי אדוננו ונביאנו משה בן עמרם, עליו השלום. כך, ריבונו של עולם, גא-לנו מהגלות הזו ורתכניסנו לארץ אבותינו ולירושלים האהובה, במהרה, בימינו

קריעת ים סוף

מגיד

□ יש הנוהגים לומר משפט תוך כדי סיבוב קערת הסדר שלוש פעמים מעל ראשי המסובים, בפרט האישה מעל ראש בעלה. מנהג עתיק יומין זה מצפון אפריקה מוצא את משמעותו בקבלה (ראה פירוש). יש הכופלים שלוש פעמים.

□ יש אומרים:

בְּבִהִילּוֹ יִצְאָנוּ מִמִּצְרָיִם:

□ ויש אומרים:

בְּבִהִילּוֹ יִצְאָנוּ מִמִּצְרָיִם. הָאֵל לִחְמָא עֲנִיָּא בְּנֵי חוּרִין:

□ ואחרים אומרים:

אֶתְמוֹל הָיִינוּ עֲבָדִים.

הַיּוֹם בְּנֵי חוּרִין.

הַיּוֹם כָּאֵן. לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאֶרֶץ דִּישְׁרָאֵל

(בישראל: ובִירוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה)

בְּנֵי חוּרִין:

אֶתְמוֹל הָיִינוּ עֲבָדִים,

הַיּוֹם אֲנַחְנוּ בְּנֵי חוּרִין,

הַיּוֹם אֲנַחְנוּ כָּאֵן, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

(בישראל מוסיפים: ובִירוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה)

בְּנֵי חוּרִין (לְנֶצַח).

בבהילו / אתמול

☆ הקערה מסמלת את השכינה (מלכות), הנמשלת לרעה. לפי המסורת, אחרי הגאולה השלמה, בעולם הבא (העולם הבא), הנשים תהיינה כעטרות על ראש בעליהן – דימוי רב עוצמה של שיבת השכינה למקומה, במדרגה גבוהה¹. לפי הרמב"ם, ההגדה מתחילה באמת ברגע זה.

☆ הגאולה האחרונה תהיה דומה לזו של מצרים, מלבד הבדל אחד: הראשונה נעשתה בחיפזון, בעוד שהאחרונה תיעשה באיטיות, בשלבים.

שאלה נשאלת: מדוע מברכים שהחיינו בימים הראשונים של פסח, אך לא בימים האחרונים? מפני שהיום השביעי אינו מביא עימו חידוש, אלא בא להשלים את המלאכה שהחלה ביציאת מצרים: תחילה הגאולה, ואחר כך קריעת ים סוף עם טביעת המדכאים. בין השניים, שלב ביניים שבו ישראל היה מוקף על ידי פרעה וצבאו.

הרב דוד דניאל כהן עורך הקבלה לדורנו: שנת 1948 (עצמאות ישראל) ושנת 1967 (שחרור ירושלים ויהודה ושומרון) משקפות את יציאת מצרים. מאז, אנו חיים את שלב הביניים הזה שבו ערב רב – או לפחות צאצאיהם הרוחניים, הגלגולים שלהם, המעכבים את התיישבותנו המלאה בארץ ישראל – עדיין מקיפים אותנו.

הרב כהן מלמד עוד שמלחמת גוג ומגוג, הקשורה באופן מהותי לגאולה האחרונה, מתפרסת גם היא על פני שלושה שלבים: מלחמת העולם הראשונה, מלחמת העולם השנייה – הנוראה מכולן, שבה הושמדו שישה מיליון יהודים בשש שנים – ולבסוף מלחמה ארוכה ומתישה נגד הערב רב.

אך בקרוב, בעזרת ה', אנחנו "נחצה את הים" ונגיע לשלב הבא עם ביאת המשיח.

1 "הצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם" – לפי סוד: "אשת חיל עטרת בעלה".
"הצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם" בסוד "אשת חיל עטרת בעלה"

הָא (הָא) ¹ לַחֲמָא עֲנִיא

די אַכלו אַבְהָתָנָא בְּאַרְעָא דְּמַצְרִים.
כָּל דְּכַפִּין יִיתִי וְיִיכֹל. כָּל דְּצָרִיד יִיתִי וְיִפְסַח.
הַשְׁתָּא הָכָא. לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל.
הַשְׁתָּא הָכָא עַבְדִּי. לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל בְּנֵי חוּרִין:

הרי זה לחם העוני

שאכלו אבותינו בארץ מצרים.
כל הרעב יבוא ויאכל², כל מי שזקוק יבוא ויחגוג את הפסח³,
השנה כאן, בשנה הבאה בארץ ישראל,
השנה כאן עבדים⁴, בשנה הבאה בארץ ישראל בני חורין.

- 1 ☐ על פי הקבלה, זוהי ה' האחרונה של השם, השכינה בגלות, המושוות ללחם עוני.
2 ☐ על פי המנהג אומרים **הָא לַחֲמָא עֲנִיא**, בקמץ.
3 בקשה רמוזה לפרנסה.
4 בקשה רוחנית רמוזה, כדי להתקרב אל ה'
עבדים לחומירות.

מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלֵּילָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילֹת?

¹שְׁבָכַל הַלֵּילֹת אֵין אָנוּ² מְטַבְּלִין אֲפִילוּ פְּעַם אַחַת.
(ו)הַלֵּילָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְּעָמִים³:

שְׁבָכַל הַלֵּילֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֶמֶץ אוּ מַצָּה.
(ו)הַלֵּילָה הַזֶּה כָּלוּ מַצָּה:

שְׁבָכַל הַלֵּילֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׂאֹר יִרְקוֹת.
(ו)הַלֵּילָה הַזֶּה מְרוֹר:

שְׁבָכַל הַלֵּילֹת אָנוּ אוֹכְלִין (וְשׁוֹתִין). בֵּין יוֹשְׁבִין וּבֵין מְסַבִּין.
(ו)הַלֵּילָה הַזֶּה כָּלְנוּ מְסַבִּין:

- 1 יש האומרים את הקושיות בסדר שונה. מספרו אותן!
2 ☐ יש אומרים בעברית מודרנית יותר: אנחנו, אוכלים, מטבילים...
3 מה אנו טובלים פעמיים? את הכרפס במי מלח ואת המרור בחרוסת.

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרַעַה
בְּמִצְרַיִם. וַיּוֹצִיאֵנוּ יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם בְּיַד חֲזָקָה.
וּבְזֶרַע נְטוּיָה. וְאֵלּוּ לֹא
הוֹצִיאָה קְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת
אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם. עַד־כֵּן
אָנוּ וּבָנֵינוּ וּבְנֵי בָנֵינוּ
מִשְׁעָבָדִים הָיִינוּ
לְפָרַעַה בְּמִצְרַיִם.
וַאֲפִילוּ כָלֵנוּ חֲכָמִים.
כָּלֵנוּ נְבוֹנִים. כָּלֵנוּ
יּוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה.
מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר
בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. וְכָל
הַמְרֵבָה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת
מִצְרַיִם הֵרִי זֶה מִשְׁבַּח

מעשה ברבי אליעזר. ורבי יהושע. ורבי אלעזר בן עזריה.
ורבי עקיבא. ורבי טרפון. שהיו מסבין בבני ברק. והיו מספרים
ביציאת מצרים כל אותו הלילה. עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם.
רבותינו. הגיע זמן קריאת שמע של שחרית:

אמר רבי אלעזר בן עזריה. הרי אני כבן שבעים שנה.
ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות. עד שדרשה בן זומא.
שנאמר. למען תזכר את-יום צאתך מארץ מצרים **כל** ימי חייך. ימי
חייך - הימים. **כל** ימי חייך - הלילות. וחכמים אומרים. ימי חייך -
העולם הזה. כל ימי חייך - להביא לימות המשיח:

ברוך המקום ברוך הוא. ברוך שנתן תורה לעמו
ישראל ברוך הוא. כנגד **ארבעה בנים** דברה תורה. אחד חכם. ואחד
רשע. ואחד תם. ואחד שאינו יודע לשאל:

חכם מה הוא אומר. מה העדות והחקים והמשפטים
אשר צוה יהוה אלהינו אתכם? אף אתה אמור לו
בהלכות הפסח. אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן:

רשע מה הוא אומר. מה העבדה הזאת **לכם**? לכם
ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל. כפר בעקר.
אף אתה הקהה את שניו ואמור לו. בעבור זה עשה
יהוה **לי** בצאתי ממצרים. לי ולא לו. ואלו היה שם
לא היה נגאל:

תם מה הוא אומר.
מה-זאת?
ואמרת אליו

בתוק יד הוציאנו יהוה ממצרים מבית עבדים:
ושאינו יודע לשאל. את פתח לו.
שנאמר. והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה
עשה יהוה לי בצאתי ממצרים. יכול מראש חדש?
תלמוד לומר. ביום ההוא. אי ביום ההוא. יכול
מבעוד יום? תלמוד לומר. בעבור זה. בעבור זה. לא
אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך
ארבעה בנים אין פירושו שהבנות אינן כלולות...

מִתְחִלָּה

עובדי עבודה זרה היו אבותינו. ועבשיו קרבנו המקום לעבודתו. שנאמר. ויאמר יהושע אל-כל-העם כה-אמר יהוה אלהי ישראל בעבר הנחר ישבו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלהים אחרים

וְאֵלֶּה את-אביכם את-אברהם מעבר הנחר ואולך אתו בכל-ארץ כנען וארבה את-זרעו ואתן-לו את-יצחק: ואתן ליצחק את-יעקב ואת-עשו ואתן לעשו את-הר שעיר לרשת אותו ויעקב ובניו ירדו מצרים

בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לישראל ברוך הוא. שהקדוש ברוך הוא מחשב את הקץ. לעשות כמה שאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים. שנאמר. ויאמר לאברהם ידע תדע כי-גרו יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדים וענו אתם ארבע מאות שנה: וגם את-הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי-כן יצאו ברכש גדול

מכסים את הקערה, מגביהים את כוס היין ואומרים:

וְהִיא' שֶׁעֲמָדָה

לאבותינו ולנו. שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו. אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו. והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם:

מניחים את כוס היין ו-מגלים את הקערה.

צֵא וּלְמַד

מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו. שפרעה לא גזר אלא על הזכרים. ולבן בקש לעקר את-הכל. שנאמר:

אַרְמִי אֶבֶד אֲבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיִם וַיְגֵר שָׁם בְּמִתִּי מֶעֶט וַיְהִי-שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עָצוּם וָרֹב:

וַיֵּרֶד מִצְרַיִם. אנוס על פי הדבר. ויגר שם. מלמד שלא ירד להשתקע. אלא לגור שם. שנאמר: ויאמרו אל-פרעה לגור בארץ באנו כי-אין מרעה לצאן אשר לעבדיך כי-כבד הרעב בארץ כנען ועתה ישבו-נא עבדיך בארץ גשן

בְּמִתִּי מֶעֶט. כמו שנאמר: בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה ועתה שמך יהוה אלהיך כבוכבי השמים לרב:

וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל. מלמד שהיו ישראל מציינים שם לגוי גדול ועצום. כמו שנאמר: ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אתם:

וָרֹב. כמו שנאמר: רבבה כצמח השדה נתתיך ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים שדים נכנו ושערך צמח ואת ערם ועריה

1 כאן נכנסת ההגדה לביאור הפסוקים. הצבעים משמשים כסימן: חז"ל מצטטים תחילה פסוק, כשהוא מחולק לכמה קטעים, וכל אחד מהם מסומן בצבע. כל קטע מוסבר בנפרד. כדי לחזק את פירושיהם, הם מביאים פסוקים נוספים שבהם מופיע הקטע הנדון בהקבלה לעניין חדש, המאפשר לדייק את כוונתו.

הִלְלוּיָהּ | הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת-שֵׁם יְהוָה: יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ מְעַתָּה וְעַד-עוֹלָם: מִמְּזֶרֶח-שֶׁשֶׁשׁ עַד-מְבֹאֵז מְהִלֵּל שֵׁם יְהוָה: רֶם עַל-כָּל-גּוֹיִם | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: מִי כִיהֲנָה אֱלֹהֵינוּ הַמְגִבִּיהִי לְשִׁבְתָּ: הַמְשִׁפִּילִי לְרֹאוֹת בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ: מְקִימִי מַעְפָּר הָלִ מְאֻשְׁפֹּת יָרִים אֲבִיוֹן: לְהוֹשִׁיבִי עַם-נְדִיבִים עַם נְדִיבִי עַמּוֹ: מוֹשִׁיבִי | עֲלֻקֶּת הַפִּיִת אֶם-הַבְּנִים שְׂמִיחָה הִלְלוּיָהּ:

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם בֵּית יַעֲקֹב מַעַם לַעֲזוֹ: הִיִּתָּה יְהוּדָה לְקִדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְשָׁלוֹתָיו: הֵיִם רָאָה וַיָּגֵם הַיִּרְדֵּן יִסָּב לְאַחֲזֹר: הַהָרִים רָקְדּוּ כְּאִילִים גְּבַעוֹת כְּבִנִי-צֶאֱן: מֵהֶלֶךְ הֵיִם כִּי תָנוּס הַיִּרְדֵּן תִּסָּב לְאַחֲזֹר: הַהָרִים תִּרְקְדּוּ כְּאִילִים גְּבַעוֹת כְּבִנִי-צֶאֱן: מִלִּפְנֵי אֲדוֹן חוֹלִי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: הַהֶפְכִי הַצֹּר אֶגֶם-מַיִם חֲלֹמִישׁ לְמַעֲיָנוֹ-מַיִם:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר גָּאֲלָנוּ וְגָאֵל אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם. וְהַגִּיעָנוּ הַלִּילָה הַזֶּה. לְאֶכּוֹל בּוֹ מִצָּה וּמְרוֹר. כֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. הַגִּיעָנוּ לְמוֹעֲדִים וְלִרְגָלִים אֲחֵרִים הַבָּאִים לְקִרְאָתָנוּ לְשָׁלוֹם. שְׂמֵחִים בְּבִנְיַן עִירָךְ. וְשָׂשִׁים בַּעֲבוּדָתְךָ. וְנֹאכֵל שֵׁם מִן הַזִּבְחִים. וּמִן הַפִּסְחִים. אֲשֶׁר יִגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבֶּחְךָ לְרִצּוֹן. וְנוֹדָה לָךְ שִׁיר חֲדָשׁ עַל גְּאֻלָּתָנוּ. וְעַל פְּדוּת נַפְשָׁנוּ **בְּרוּךְ** אַתָּה יְהוָה גָּאֵל יִשְׂרָאֵל:

מְסִיבִין עַל צַד שְׂמָאל וְשׁוֹתִים כּוֹס שְׁנִייה.

רחצה

◀ נוטלים את הידיים: יוצקים מים¹
על יד ימין ואחר כך על יד שמאל
ומברכים את הברכה "על נטילת ידים".

□ יש המפסיקים בפסוקים אלו
בין הנטילה לברכה:

שְׁאוּרֵי־יָדֶיךָ קֹדֶשׁ וּבִרְכוּ אֶת־יְהוָה:
וְאִשָּׁא־כַפִּי אֶל־מִצּוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי:

◀ הברכה על הנטילה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם.
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם:

מוציא מצה

מברכים המוציא.

□ יש אומרים תחילה:

מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה רָעִי לֹא אֶחָסֵר: בְּנֹאוֹת דָּשָׁא יִרְבִּיצָנִי עַל־מִי מִנְחוֹת יִנְהַלְנִי:
נִפְשִׁי יִשׁוּבֵב יִנְחֲנִי בְּמַעְגְלֵי־צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ: גַּם כִּי־אֵלֶךְ בְּגִיא צִלְמוֹת לֹא־אִירָא
רָע כִּי־אַתָּה עִמָּדִי שְׁבֻטְךָ וּמִשְׁעֲנֶתְךָ הֵמָּה יִנְחָמֵנִי: תַּעֲרֹךְ לִפְנֵי שִׁלְחֹן נֶגֶד צָרָרִי
דִּשְׁנָתְךָ בְּשֶׁמֶן רֹאשִׁי כוֹסִי רוּיָה: אֶף וְטוֹב וְחֶסֶד יִרְדּוּפּוֹנִי כָּל־יְמֵי חַיִּי וְשַׁבָּתִי
בְּבֵית־יְהוָה לְאָרֶךְ יָמִים:

□ בשבת יש מוסיפים:

לְמִבְצַע עַל רִפְתָּא כְּזִיתָא וּכְבִּיעֲתָא תִּרְדִּין יוֹדִין נִקְטָא סְתִימִין וּפְרִישִׁין:
מִשַּׁח זֵיתָא דְכָיָא דְשִׁחֲנִין רַחֲמָא וְנִגְדִין נַחֲלִיא בְּגוּה בְּלַחֲשִׁין:
הָלֹא נִימָא רוּזִין וּמִלִּין דְּגִנְזִין דְּלִיתְהוּן מִתְחִזִּין טְמִירִין וּכְבִּישִׁין:
אַתְעֲטֶרֶת כְּלָה בְּרוּזִין דְּלַעֲלֹא בְּגוּ הָאִי הַלּוּלֹא דְעִירִין קִדִּישִׁין:

□ על כל אַהוּדָךְ בְּכָל מַעֲשֶׂה יָדֶיךָ:

□ על כל אַהוּדָךְ וְכָל פֶּה יוֹדָה לָךְ:

□ על כל אַהוּדָךְ כָּל פֶּה תִּיחַדָךְ:

◀ בעל הבית נוטל את שלושת המצות כסדרן¹, יכוין במצה העליונה:

□ כשחל החג ביום חול, יש אומרים:

עֵינֵי־כָל אֱלִיד יִשְׁבְּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן־לָהֶם אֶת־אֶכְלָם בְּעֵתוֹ:

□ ואחר כך יש אומרים:

כְּאָמֹר: **פּוֹתַח** אֶת־יָדְךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל־חַי רָצוֹן:

◀ מברכים על הלחם:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. **הַמוֹצִיא** לָחֶם מִן הָאָרֶץ:

◀ מחזיר את המצה התחתונה למקומה על קערת הסדר ושומר את העליונה ואת חצי
האמצעית ואומר, תוך כדי מחשבה על האפיקומן:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם.

אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו. וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מַצָּה:

שוברים את המצות, טובלים אותן במלח, ואוכלים כזית² בהסיבה.
נותן כביצה לאשתו ואחר כך כל אחד מהמסובים אוכל כזית.

בשבת, יש שמוסיפים:

□ יְהוָה מֶלֶךְ יְהוָה מֶלֶךְ יְהוָה יִמְלֹךְ. לְעֹלָם וָעֶד: בִּי

□ יִמְלֹךְ יְהוָה וְלְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן לְדָר וָדָר הִלְלוּהָ: בִּי

1 קבלה: עשר אצבעות הידיים נוגעות במצה (ובלחם בשאר השנה).

2 כזית: חתיכה כשיעור זית. כביצה, כמו ביצה.

1 קבלה: שלוש פעמים על יד ימין ואחר כך שלוש פעמים על יד שמאל.

השולחן עורך שלנו בתמונות

מרור¹

כל אדם מקבל כזית מרור טבול בחרוסת ולאחר מכן ראש המשפחה מברך את הברכה הבאה ואוכלים את החסה בלא הסבה:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם.
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו. וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מְרֹר:

כורך

כל אדם מקבל כזית מצה בצירוף כזית חזרת טבולים בחרוסת. אומרים את המשפט הבא ואוכלים בהסבה:

זָכַר לְמִקְדָּשׁ. כְּהִלֵּל הַזֶּקֶן. שֶׁהָיָה כּוֹרֵךְ וְאוֹכֵל בְּבֵית
אֶחָת. לְקַיֵּם מַה. שֶׁנֶּאֱמַר. עַל־מִצְוֹת וּמִרְרִים יֵאָכְלוּ

שולחן עורך

אוכלים את סעודת החג.

□ לאשכנזים יש מנהג לאכול את ביצת הסדר עם מי מלח לפני הסעודה.
רמו, צורקיייה, מסוקי... איזה תבשיל אתם נוהגים להכין לפסח?
צרפו את התמונות שלכם בדף שממול!

צפון

כל אחד מקבל כזית מן האפיקומן (מחצית המצה שהוחבאה בתחילה). ראש המשפחה אומר את המילים הבאות ואוכלים את האפיקומן בהסבה. לא ניתן לאכול עוד דבר לאחר מכן כדי לשמור על טעם המצה בפה (חוץ מכוסות היין של הסדר ואחריהן מים במידת הצורך)

זָכַר לְקָרְבָּן פֶּסַח
הֶנְאָכַל עַל הַשֶּׁבַע

¹ המרור רומז לכך שיציאת מצרים התרחשה לפני התיקון השלם. לכן העם היהודי נאלץ לצאת לגלות מאוחר יותר והמרירות נותרת בהיסטוריה האנושית. מעשה הטבילה של המרור מבטא את המתקת הדינים הקשורים לכך.

ברך

מוזגים את כוס היין ומברכים ברכת המזון בעוד שאוחזים בכוס היין.
על פי הקבלה, נוהגים לעשות מים אחרונים כעת.

□ בשבת, יש מוסיפים:

מזמור שיר ליום השבת: טוב להודות ליהוה ולומר לשמך עליון: להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות: עלי-עשור ועלי-גבול עלי הגיון בכנור: כי שמחתני יהוה בפעלך במעשי ידיך ארנן: מה-גדלו מעשיך יהוה מאד עמקו מחשבתך: איש-בער לא ידע וכסיל לא-יבין את-זאת: בפרח רשעים ו כמו עשב ויצו כל-פעלי און להשמדם עדי-עד: ואתה מרום לעלם יהוה: כי הנה איביך ו יהוה כי-הנה איביך יאבדו ותפרדו כל-פעלי און: ותתם פראים קרני בלתי בשמן רענן: ותבט עיני בשורי בקמים עלי מרעים תשמענה אונני: צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה: שתולים בבית יהוה בחצרות אלהינו יפריחו: עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו: להגיד כי-ישר יהוה צורי ולא-עולתה בו

□ ביום חול, יש מוסיפים:

בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לעז: היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו: הים ראה ויגס הירדן יסב לאחור: ההרים רקדו כאילים גבעות כבני-צאן: מה-לך הים כי תגוס הירדן תסב לאחור: ההרים תרקדו כאילים גבעות כבני-צאן: מלפני אדון חולי ארץ מלפני אלוה יעקב: ההפכי הצור אגס-מים חלמיש למעינו-מים

□ אחרים מוסיפים:

שיר המעלות בשוב יהוה את-שיבת ציון היינו כחלמים: אז ימלא שחוק פיננו ולשוננו רנה אז יאמרו בגוים הגדיל יהוה לעשות עם-אלה: הגדיל יהוה לעשות עמנו היינו שמחים: שובה יהוה את-שבותנו שביתנו באפיקים בנגב הנרעים בדמעה ברנה יקצרו: הלוד ילך ו ובכה נשא משך-הנרע בא-יבא ברנה נשא אלמתינו:

□ ואז יש האומרים:

אברכה את-יהוה בכל-עת תמיד תהלתו בפי: סוף דבר הכל נשמע את-האלהים ירא ואת-מצותיו שמור כי-זה כל-האדם: תהלת יהוה ידבר פי ויברך כל-בשר שם קדשו לעולם ועד: ואנחנו נברך זה מעתה ועד עולם הללויה: וידבר אלי זה השלחן אשר לפני יהוה:

1 □ יש מחליפים פסוק זה בזה: רגלי עמדה במישור במקהלים אברך יהוה:

אם יש שלושה אנשים או יותר אומרים 'זימון':

□ יש הנוהגים להתחיל את הזימון כך:

המזמן אומר:

(ברשות אלהא עלאה מלכא קדישא)

(בשבת: וברשות שבת מלכתא) (ביום טוב: וברשות יומא טבא קדישא)

(ויברשות מורי ורבותי) (ויברשות...)

(ו) **ברשותכם נברך:** ועונים המסבים: **נברך:**

□ אחרים מתחילים אותו כך:

המזמן אומר: **ברשות** מורי ורבותי (**הב לן** ונברך למלכא עלאה קדישא)

ועונים המסבים: **שמים:**

ואחר כך ממשיכים:

המזמן: **נברך** (בעשרה: אלהינו) (בסעודת חתן: שהשמחה במעונו)

שאכלנו משלו:

המסבים: **ברוך** (אלהינו) (שהשמחה במעונו)

שאכלנו משלו ובטובו הגדול (תמיד) חיינו:

המזמן: **ברוך** (אלהינו) (שהשמחה במעונו)

שאכלנו משלו ובטובו הגדול (תמיד) חיינו:

ואחר כך מתחילים ברכת המזון כמנהגו.

הוֹדוּ לַיהוָה כִּי-טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 יֹאמְרוּ-גַם יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 יֹאמְרוּ-גַם בֵּית-אֱהֱרֹן כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 יֹאמְרוּ-גַם יִרְאֵי יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:

מִן-הַמִּצֵּר קִרְאתִי יְיָ עֲנֵנִי בְּמִרְחַב יְיָ: יְהוָה לִי לֹא אֵיבָא מֵה-
 יַעֲשֶׂה לִי אָדָם: יְהוָה לִי בַעֲזָרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשִׁנְאִי: טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה
 מִבֶּטֶחַ בָּאָדָם: טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבֶּטֶחַ בְּנָדִיבִים: כָּל-גּוֹיִם סִבְּבוּנִי
 בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: סִבּוּנִי גַם-סִבְּבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: סִבּוּנִי
 כַּדְבוּרִים דָּעֲכוּ כָאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: דַּחַה דְּחִיתָנִי לַנֶּפֶל
 וַיהוָה עֲזָרָנִי: עֲזִי וּמִנִּירַת יְיָ וַיהִי-לִי לִישׁוּעָה: קוֹל וּרְנָה וִישׁוּעָה בְּאַהֲלֵי
 צְדִיקִים יִמִּין יְהוָה עֲשֶׂה חֵיל: יִמִּין יְהוָה רֹמְמָה יִמִּין יְהוָה עֲשֶׂה חֵיל:
 לֹא-אֲמוֹת כִּי-אֲחִיָּה וְאֶסְפָּר מַעֲשֵׂי יְיָ: יִסֹּר יִסְרָנִי יְיָ וְלִמּוֹת לֹא נִתְּנָנִי:
 פִּתְחוּ-לִי שַׁעֲרֵי-צֶדֶק אֲבֹא-בָם אוֹדָה יְיָ: זֶה-הַשַּׁעַר לַיהוָה צְדִיקִים
 יָבֹאוּ בּוֹ:

אוֹדֶה כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי-לִי לִישׁוּעָה: (בִּי)
 אֲבֹן מַאֲסוֹ הַבּוֹנִים הָיִתָּה לְרֹאשׁ פְּנֵה: (בִּי)
 מֵאֵת יְהוָה הָיִתָּה זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ: (בִּי)
 זֶה-הַיּוֹם עֲשֶׂה יְהוָה נִגִּילָה וְנִשְׁמַחָה בּוֹ: (בִּי)

אֲנָא יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא: (בִּי)
 אֲנָא יְהוָה הַצְּלִיחָה נָא: (בִּי)

בְּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה בִּרְכֻנוֹכֶם מִבֵּית
 יְהוָה¹: אֵל וַיְהוָה וַיָּאֵר לָנוּ אֶסְרוּ-חַג בַּעֲבֹתֵי עַד-
 קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: אֵלֵינוּ אֲתָה וְאוֹדֶה אֱלֹהֵי אֲרוֹמָמְךָ: הוֹדוּ לַיהוָה
 כִּי-טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: הוֹדוּ לַיהוָה כִּי-טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:

1 יש הנוהגים לומר פסוקים אלו פעמיים גם כן.

הוֹדוּ לַיהוָה כִּי-טוֹב

הוֹדוּ לַאֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים
 הוֹדוּ לַאֲדֹנֵי הָאֲדָנִים
 לַעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת גְּדֻלוֹת לְבָדּוֹ
 לַעֲשֵׂה הַשְּׁמִים בַּתְּבוּנָה
 לְרַקַּע הָאָרֶץ עַל-הַמַּיִם
 לַעֲשֵׂה אוֹרִים גְּדֻלִּים
 אֶת-הַשֶּׁמֶשׁ לְמַמְשֶׁלֶת בַּיּוֹם
 אֶת-הַיָּרֵחַ וְכּוֹכָבִים לְמַמְשֶׁלוֹת בַּלַּיְלָה
 לְמַכָּה מִצָּרִים בְּבִכּוּרֵיהֶם
 וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם
 בֶּיֶד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה
 לַגֹּיִם יִס-סוּף לַגִּזְרִים
 וַהֲעֵבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכָם
 וְנָעַר פְּרָעָה וַחֲלִלוּ בַּיִם-סוּף
 לְמוֹלִיד עַמּוֹ בַּמִּדְבָּר
 לְמַכָּה מְלָכִים גְּדֻלִּים
 וַיַּהַרֵּג מְלָכִים אֲדִירִים
 לְסִיחּוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי
 וּלְעֹוג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן
 וְנָתַן אֶרֶץ לְנַחֲלָה
 נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ
 שִׁבְשֵׁפְלָנוּ וַיִּזְכֹּר לָנוּ
 וַיַּפְרֵקֵנוּ מִצָּרֵינוּ
 נָתַן לָחֶם לְכָל-בָּשָׂר
 הוֹדוּ לְאֵל הַשְּׁמִים

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:

נשמת כל חי (ספרדי)

נשמת כל חי

תברך את שמך יהוה אלהינו. ורוח כל בשר תפאר ותרוםם זכרך מלכנו תמיד: מן העולם ועד העולם אתה אל. ומבלעדיך אין לנו מלך גואל ומושיע. פודה ומציל ועונה ומרחם בכל עת צרה וצוקה. אין לנו מלך עוזר וסומך אלא אתה:

אלהי הראשונים והאחרונים. אלוה כל בריות. אדון כל תולדות. המהלל בכל התשבחות. המנהיג עולמו בחסד ובריותיו ברחמים: ויהוה אלהים אמת (ער)¹. לא ינום ולא ישן. המעורר ישנים. והמקיץ נרדמים. מחיה מתים ורופא חולים פוקח עורים וזוקף כפופים המשיח אלמים. והמפענח נעלמים. ולך לבדך אנחנו מודים:

ואלו פינו מלא שירה בים. ולשוננו רנה כהמון גליו. ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע. ועינינו מאירות כשמש וכירח. וידינו פרושות כנשרי שמים. ורגלינו קלות כאילות. אין אנחנו מספיקין להודות לך יהוה אלהינו. ולברך את שמך מלכנו. על אחת מאלף אלפים ורב רבי רבבות פעמים. הטובות נסים ונפלאות שעשית עמנו ועם אבותינו מלפנים ממערים גאלתנו יהוה אלהינו. מבית עבדים פדיתנו. ברעב ונתנו. ובשבע כלכלתנו. מחרב הצלתנו. ומדבר מלטתנו. ומחלים רעים ורבים דליתנו: עד הנה עזרונו רחמך. ולא עזבונו חסדיך. על כן אברים שפלגת בנו. ורוח ונשמה שנפחת באפינו. ולשון אשר שמת בפינו. הן הם. יודו ויברכו וישבחו ויפארו וישוררו את שמך מלכנו תמיד: כי כל פה לך יודה. וכל לשון לך תשבח. וכל עין לך תצפה. וכל ברך לך תברע. וכל קומה לפניך תשתחוה. והלבבות יראוך. וכל קרב וכליות יזמרו לשמך. כדבר שנאמר. כל עצמותי תאמרנה יהוה מי כמוך:

מציל עני מחזק ממנו. ועני ואביון מגוולו: שועת עניים אתה תשמע. צעקת הדל (תאזין) תקשיב ותושיע: וכתוב רננו צדיקים ביהוה. לישרים נאווה תהלה:

בפי י שרים תת ר ומם:
ובשפתי צ דיקים תת ב רך:
ובלשון ח סידים תת ק דש:
ובקרוב ק דושים תת ה לל:

במקהלות רבבות עמך בית ישראל. שכן חובת כל-היצורים לפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו. להודות. להלל. לשבח. לפאר. לרומם. להדר. ולנצח. על-כל-דברי שירות ותשבחות דוד בן-ישי עבדך משיחך: ובכ

ישתבח שמך לעד מלכנו האל המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ כי לך נאה יהוה אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד. שיר ושבחה. הלל וזמרה. עז וממשלה. נצח. גדלה וגבורה. תהלה ותפארת. קדשה ומלכות ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש. ומעולם ועד עולם אתה אל:

יהללוך יהוה אלהינו כל מעשיך. וחסידיך וצדיקים עושי רצונך. ועמך בית ישראל. כלם ברנה יודו ויברכו וישבחו ויפארו את שם כבודך. כי לך טוב להודות. ולשמך נעים לזמר. ומעולם ועד עולם אתה אל: **ברוך** אתה יהוה. מלך מהלל בתשבחות. אמן:

שותים כוס רביעית בהסבה ואין לשנות אחר כך אלא מים.

ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך העולם על הגפן ועל פרי הגפן. ועל תנובת השדה. ועל ארץ חמדה. טובה ורחבה. שרצית והנחלת לאבותינו. לאכול מפריה. ולשבע מטובה. רחם יהוה אלהינו עלינו. ועל ישראל עמך. ועל ירושלים עירך. ועל הר ציון משכן כבודך. ועל מזבחך. ועל היכלך. ובנה ירושלים עיר הקדש. במהרה בימינו. והעלנו לתוכה. ושמחנו בבנינה. ונברך עליה בקדשה ובטהרה.

בשבת: ונחמנו¹ ביום השבת הזה

ושמחנו ביום חג המצות הזה ביום טוב מקרא קדש הזה כי אתה טוב ומטיב לכל. ונודה לך על הארץ ועל פרי הגפן: (ועל פרי גפנה:

ברוך אתה יהוה. על הארץ ועל פרי הגפן: (ועל פרי גפנה:)

1 □ לפי הקבלה אומרים: ויהוה אלהים אמת לא ינום

□ לפי המנהג אומרים: ויהוה ער לא ינום

□ יש אומרים: ורצה והמליצנו

נשמת כל חי (אשכנז)

נשמת כל חי

תברך את שמך יהוה אלהינו. ורוח כל בשר תפאר ותרומם וזכרך מלכנו תמיד: מן העולם ועד העולם אתה אל. ומבלעדיך אין לנו מלך גואל ומושיע. פודה ומציל ומפרנס ומרחם בכל עת צרה וצוקה. אין לנו מלך אלא אתה:

אלהי הראשונים והאחרונים. אלוה כל בריות. אדון כל תולדות. המהלל ברב התשבחות. המנהיג עולמו בחסד ובריותיו ברחמים: ויהוה לא ינום ולא יישן. המעורר ישנים. והמקיץ נרדמים. והמשיח אלמים והמתיר אסורים והסומך נופלים והזוקף כפופים. לך לבדך אנחנו מודים:

אלו פיננו מלא שירה בים. ולשוננו רנה בהמון גליו. ושפתותינו שבח במרחבי רקיע. ועינינו מאירות בשמש וכירח. וידינו פרושות כנשרי שמים. ורגלינו קלות כאילות. אין אנחנו מספיקין להודות לך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו. ולברך את שמך על אחת מאלף אלף אלפים ורבי רבבות פעמים הטובות שעשית עם אבותינו ועמנו. ממערים גאלתנו יהוה אלהינו. ומבית עבדים פדיתנו. ברעב זנתנו ובשבע כלכלתנו. מחרב הצלתנו ומדבר מלטתנו. ומחלים רעים ונאמנים דליתנו. עד הנה עזרונו רחמיה ולא עזבונו חסדיך. ואל תשנו יהוה אלהינו לנצח. על כן אברים שפלגת בנו. ורוח ונשמה שנפחת באפינו. ולשון אשר שמת בפינו. הן הם. יודו ויברכו וישבחו ויפארו וירוממו ויעריצו ויקדישו וימליכו את שמך מלכנו: כי כל פה לך יודה וכל לשון לך תשבע וכל ברך לך תכרע וכל קומה לפניך תשתחוה וכל לבבות ייראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך. בדבר שפתוב: כל עצמותי תאמרנה יהוה מי כמוך מציל עני מחזק ממנו. ועני ואביון מגוולו: מי ידמה לך ומי ישוה לך ומי יערך לך. האל הגדול הגבור והנורא אל עליון. קנה שמים וארץ. נהללך ונשבחך ונפאריך ונברך את שם קדשך. כאמור: לדוד. ברכי נפשי את יהוה. וכל קרבי את שם קדשו:

האל בתעצמות עזך. הגדול בכבוד שמך. הגבור לנצח והנורא בנוראותיך. המלך היושב על כסא רם ונשא: שוכן עד מרום וקדוש שמו. וכתוב: רננו צדיקים ביהוה. לישראל נאנה תהלה:

בפי ישרים תהלהל. ובדברי צדיקים תתברך. ובלשון חסידים תתרום. ובקרב קדושים תתקדש:

ובמקהלות רבבות עמך בית ישראל ברנה יתפאר שמך מלכנו בכל דור ודור. שכן חובת כל היצורים לפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו. להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלם. על כל דברי שירות ותשבחות דוד בן ישי עבדך משיחך:

ישתבח שמך לעד מלכנו. האל המלך הגדול והקדוש. בשמים ובארץ. כי לך נאה יהוה אלהינו ואלהי אבותינו. שיר ושבחה הלל וזמרה עז וממשלה נצח גדלה וגבורה תהלה ותפארת קדשה ומלכות ברכות והודאות. מעתה ועד עולם. ברוך אתה יהוה. אל מלך גדול בתשבחות. אל ההודאות. אדון הנפלאות. הבוחר בשירי זמרה. מלך אל חי העולמים:

הנני מוכן ומזמן לקים מצות כוס רביעי. שהוא כנגד בשורת הישועה. שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים":

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. בורא פרי הגפן:

שותים כוס רביעית בהסבה ואין לשתות אחריו אלא מים.

ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך העולם על הגפן ועל פרי הגפן. ועל תנובת השדה. ועל ארץ חמדה. טובה ורחבה. שרצית והנחלת לאבותינו. לאכול מפריה. ולשבע מטובה. רחם יהוה אלהינו עלינו. ועל ישראל עמך. ועל ירושלים עירך. ועל ציון משכן כבודך. ועל מזבחתך. ועל היכלך. ובנה ירושלים עיר הקדש. במהרה בימינו. והעלנו לתוכה. ושמחנו בבנינה. ונאכל מפריה. ונשבע מטובה. ונברכך עליה בקדשה ובטהרה.

בשבת: ורצה והחליצנו ביום השבת הזה

ושמחנו ביום חג המצות הזה. כי אתה טוב ומטיב לכל. ונודה לך על הארץ ועל פרי הגפן: (ועל פרי גפנה)

ברוך אתה יהוה. על הארץ ועל פרי הגפן: (ועל פרי גפנה)

נִרְצָה

□ יש אומרים:

חסל סדור פסח כהלכתו, ככל משפטו וחקתו. כאשר זכינולסדר אותו, כגונזקה לעשותו. וך שוכן מעונה, קומם קהל עדת מי מנה. בקרוב נהל נטעי כנה פדוים לציון ברנה.

לשנה הבאה בירושלים (הבנויה):

שרים ומספרים בניסי יציאת מצרים עד שנרדמים.

חד גדיא

חד גדיא. דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא חד גדיא ואתא שגרא. ואכלה לגדיא. דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא חד גדיא:

ואתא כלבא. ונשך לשגרא. דאכלה לגדיא. דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא חד גדיא:

ואתא חטרא. והכה לכלבא. דנשך לשגרא. דאכלה לגדיא. דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא חד גדיא:

ואתא נורא. ושרף לחטרא. דהכה לכלבא. דנשך לשגרא. דאכלה לגדיא. דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא חד גדיא:

ואתא מיא. וכבה לנורא. דשרף לחטרא. דהכה לכלבא. דנשך לשגרא. דאכלה לגדיא. דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא חד גדיא:

ואתא תורא. ושתה למיא. דכבה לנורא. דשרף לחטרא. דהכה לכלבא. דנשך לשגרא. דאכלה לגדיא. דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא חד גדיא:

ואתא השוחט. ושחט לתורא. דשתה למיא. דכבה לנורא. דשרף לחטרא. דהכה לכלבא. דנשך לשגרא. דאכלה לגדיא. דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא חד גדיא:

ואתא מלאך המות. ושחט לשוחט. דשחט לתורא. דשתה למיא. דכבה לנורא. דשרף לחטרא. דהכה לכלבא. דנשך לשגרא. דאכלה לגדיא. דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא חד גדיא:

ואתא הקדוש ברוך הוא. ושחט למלאך המות. דשחט לשוחט. דשחט לתורא. דשתה למיא. דכבה לנורא. דשרף לחטרא. דהכה לכלבא. דנשך לשגרא. דאכלה לגדיא. דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא חד גדיא:

ואחד אגדיא ואחד אגדיא. אלי שרא לי באבא בזוג' פלוס. ואחד אגדיא ואחד אגדיא:

אוג'את אל-קטוץ. וכלאת אגדיא. אלי שרא לי באבא בזוג' פלוס. ואחד אגדיא ואחד אגדיא:

אוג'את אל-כלבא. וגדמת אל-קטוץ. אלי כלאת אגדיא. אלי שרא לי באבא בזוג' פלוס. ואחד אגדיא ואחד אגדיא:

אוג'את לעצא. וצ'רבת אל-כלבא. אלי גדמת אל-קטוץ. אלי כלאת אגדיא. אלי שרא לי באבא בזוג' פלוס. ואחד אגדיא ואחד אגדיא:

אוג'אל-נאר. וחרקת אל-עצא. אלי צ'רבת אל-כלבא. אלי גדמת אל-קטוץ. אלי כלאת אגדיא. אלי שרא לי באבא בזוג' פלוס. ואחד אגדיא ואחד אגדיא:

אוג'את אל-מלמא. וטפא אנאר. אלי חרק אל-עצא. אלי דרבת אל-כלבא. אלי גדמת אל-קטוץ. אלי כלאת אגדיא. אלי שרא לי באבא בזוג' פלוס. ואחד אגדיא ואחד אגדיא:

וג'א אדבאח. ודבח אטור. אלי שראב אל-מא. אלי טפא אנאר. אלי חרק אל-עצא. אלי צ'רבת אל-כלבא. אלי גדמת אל-קטוץ. אלי כלאת אגדיא. אלי שרא לי באבא בזוג' פלוס. ואחד אגדיא ואחד אגדיא:

וג'א מלך אל-מות. ודבח אדבאח. אלי דבח אטור. אלי שראב אל-מא. אלי טפא אנאר. אלי חרק אל-עצא. אלי צ'רבת אל-כלבא. אלי גדמת אל-קטוץ. אלי כלאת אגדיא. אלי שרא לי באבא בזוג' פלוס. ואחד אגדיא ואחד אגדיא:

וג'א הקדוש ברוך הוא. ודבח מלך אל-מות. אלי דבח אדבאח. אלי דבח אטור. אלי שראב אל-מא. אלי טפא אנאר. אלי חרק אל-עצא. אלי צ'רבת אל-כלבא. אלי גדמת אל-קטוץ. אלי כלאת אגדיא. אלי שרא לי באבא בזוג' פלוס. ואחד אגדיא ואחד אגדיא:

אָדיר בַּמְלוּכָה כִּי לֹא נָאָה, כִּי לֹא יָאָה

אָדיר בַּמְלוּכָה, בַּחֹר כַּהֲלָכָה, גְּדוּדָיו יֹאמְרוּ לוֹ:

לֵךְ וּלֵךְ, לֵךְ כִּי לֵךְ, לֵךְ אַף לֵךְ, לֵךְ יִי הַמַּמְלָכָה.
כִּי לֹא נָאָה, כִּי לֹא יָאָה:

דָּגוּל בַּמְלוּכָה, הַדּוּר כַּהֲלָכָה, וְתִיקִיו יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלֵךְ...
זָכָאִי בַּמְלוּכָה, חֲסִין כַּהֲלָכָה טַפְסָרִיו יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלֵךְ
יָחִיד בַּמְלוּכָה, כַּבִּיר כַּהֲלָכָה לְמוּדָיו יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלֵךְ
מוֹשֵׁל בַּמְלוּכָה, נוֹרָא כַּהֲלָכָה סְבִיבִיו יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלֵךְ
עָנֹו בַּמְלוּכָה, פּוֹדֶה כַּהֲלָכָה, צַדִּיקִיו יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלֵךְ
קָדוֹשׁ בַּמְלוּכָה, רַחוּם כַּהֲלָכָה שְׁנֵאֲנִיו יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלֵךְ
תִּקְיָף בַּמְלוּכָה, תּוֹמֵךְ כַּהֲלָכָה תְּמִימִיו יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלֵךְ

אָדיר הוּא

אָדיר הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקִרְוֹב:

בַּמְהֵרָה, בַּמְהֵרָה, בְּיָמֵינוּ בְּקִרְוֹב.

אֵל בִּנְה, אֵל בִּנְה, בִּנְה בֵּיתְךָ בְּקִרְוֹב:

בַּחֹר הוּא, גְּדוּל הוּא, דָּגוּל הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקִרְוֹב: בַּמְהֵרָה...
הַדּוּר הוּא, וְתִיק הוּא, זָכָאִי הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקִרְוֹב: בַּמְהֵרָה
חֲסִיד הוּא, טַהוּר הוּא, יָחִיד הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקִרְוֹב: בַּמְהֵרָה
כַּבִּיר הוּא, לְמוּד הוּא, מְלֵךְ הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקִרְוֹב: בַּמְהֵרָה
נוֹרָא הוּא, סְגִיב הוּא, עֲזוּז הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקִרְוֹב: בַּמְהֵרָה
פּוֹדֶה הוּא, צַדִּיק הוּא, קָדוֹשׁ הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקִרְוֹב: בַּמְהֵרָה
רַחוּם הוּא, שְׂדֵי הוּא, תִּקְיָף הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקִרְוֹב: בַּמְהֵרָה

שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשַׁלְמָה: יִשְׁקֹנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי-
טוֹבִים דְּדִיד מִיָּין: לְרִיחַ שְׁמִנֶיךָ טוֹבִים שְׁמֵן תוֹרֵךְ שְׁמֶךָ עַל-כֵּן עֲלָמוֹת
אֶהְבּוֹךָ: מִשְׁכְּנִי אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה הִבִּיאֲנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נְגִילָה וְנִשְׁמַחָה בְּךָ
נִזְכִּירָה דְּדִיד מִיָּין מִיִּשְׂרָאֵל אֶהְבּוֹךָ: שְׁחֹרָה אֲנִי וְנֵאֻוָּה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם
כַּאֲהֲלִי קָדָר כִּירִיעוֹת שְׁלֹמָה: אֶל-תִּרְאוּנִי שְׁאֲנִי שְׁחֹרָחֶרֶת שְׁשׁוּפָתַנִּי
הַשָּׁמֶשׁ בְּנִי אֲמִי נִחְרוּ-בִי שְׁמֹנִי נִטְרָה אֶת-הַכְּרָמִים כְּרָמִי שְׁלִי לֹא
נִטְרָתִי: הַגִּידָה לִי שְׁאֶהְבֶּה נִפְשִׁי אֵיכָה תִרְעָה אֵיכָה תִרְבִּיץ בְּצִהָרִים
שְׁלֹמָה אֶהְיָה כְּעֵטִיהָ עַל עֲדָרֵי חֲבָרִיךָ: אִם-לֹא תִדְעִי לֵךְ הִיפָּה בְּנָשִׁים
צֹאֵי-לֵךְ בְּעֶקְבֵי הַצֹּאן וְרַעֲלִי אֶת-גְּדִיתֶיךָ עַל מִשְׁפָּנוֹת הָרָעִים: לִסְסָתִי
בְּרִכְבִּי פִרְעָה דְּמִיתֶיךָ רַעֲיָתִי: נֶאֱוֹו לְחִינֶיךָ בַּתְלִים צוֹאֲרֶךְ בַּחֲרוּזִים: תוֹרִי
זָהָב נִעֲשֶׂה-לֵךְ עִם נִקְדוֹת הַכֶּסֶף: עַד-שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמִסְבּוֹ נִרְדִּי נִתֵּן רִיחוֹ:
צְרוּר הַמֶּר וְדוּדִי לִי בֵּין שְׂדֵי יָלִין: אֲשַׁפֵּל הַכֶּפֶר וְדוּדִי לִי בְּכִרְמִי עֵין
גְּדִי: הַגֵּד יָפָה רַעֲיָתִי הַגֵּד יָפָה עֵינֶיךָ יוֹנִים: הַגֵּד יָפָה דוּדִי אַף נָעִים
אַף-עַרְשָׁנוּ רַעֲנָנָה: קָרוֹת בְּתִינוֹ אֲרָזִים רַחֲטָנוּ (רַהֲטָנוּ) בְּרוֹתִים:

אֲנִי חֲבִצְלַת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשְׁנַת הָעֵמֶקִים: כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוֹחִים כֵּן
רַעֲיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת: כְּתַפּוּחַ בְּעֵצִי הִלְעַר כֵּן דוּדִי בֵּין הַבָּנִים בְּצִלּוֹ חֲמֻדָּתִי
וְיִשְׁבָּתִי וּפְרִיזוֹ מִתּוֹךְ לַחֲכִי: הִבִּיאֲנִי אֶל-בֵּית הַיָּין וְדָגְלוֹ עָלִי אֶהְבֶּה:
סִמְכוֹנִי בְּאִשְׁשׁוֹת רַפְּדוֹנִי בַּתְּפוּחִים כִּי-חֹלֶלֶת אֶהְבֶּה אֲנִי: שְׁמֹאלוֹ תַּחַת
לְרֹאשִׁי וְיָמִינוֹ תַּחֲבִקְנִי: הַשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּצִבְאוֹת אוֹ
בְּאִילוֹת הַשָּׂדֶה אִם-תִּעְרִו וְאִם-תִּעְזְרוּ אֶת-הָאֶהְבֶּה עַד שֶׁתַּחֲפֹץ:
קוֹל דוּדִי הִנֵּה-זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל-הַהָרִים מְקַפֵּץ עַל-הַגְּבָעוֹת: דּוֹמָה דוּדִי
לְצִבִּי אוֹ לְעֶפֶר הָאֵילִים הִנֵּה-זֶה עוֹמֵד אַחֵר כְּתִלְנוּ מִשְׁגִּיחַ מִן-הַחֲלָנוֹת
מִצִּיץ מִן-הַחֲרָכִים: עֲנֶה דוּדִי וְאָמַר לִי קוֹמִי לֵךְ רַעֲיָתִי יָפָתִי וְלִכִּי-לֵךְ:
כִּי-הִנֵּה הִסְתָּו עֶבֶר הַגֶּשֶׁם חֲלָף הִלָּךְ לוֹ: הַנְּצָנִים נִרְאוּ בְּאַרְץ עֵת הַזְמִיר
הַגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצָנוּ: הַתֵּאֲנָה חֲנֻטָּה פִּגְיָה וְהַגְּפָנִים וְסִמְדָּר
נִתְּנוּ רִיחַ קוֹמִי לִכִּי (לֵךְ) רַעֲיָתִי יָפָתִי וְלִכִּי-לֵךְ: יוֹנָתִי בַּחֲגוּי הַפִּלַע
בְּסִתֵּר הַמִּדְרָגָה הִרְאִינוּ אֶת-מִרְאִיךָ הַשְּׁמִיעָנִי אֶת-קוֹלְךָ כִּי-קוֹלְךָ עָרַב
וּמִרְאִיךָ נֵאֻוָּה: אֶחָזוּ-לָנוּ שְׁעָלִים שְׁעָלִים קִטְנִים מִחֲבָלִים כְּרָמִים וּכְרָמִינוּ
סִמְדָּר: דוּדִי לִי וְאֲנִי לוֹ הִרְעָה בְּשׁוֹשְׁנִים: עַד שִׁיפּוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצִּלְלִים
סֶבֶד דְּמָה-לֵךְ דוּדִי לְצִבִּי אוֹ לְעֶפֶר הָאֵילִים עַל-הָרִי בְּתֵר:

קידושא רבה (ספרדי)

□ יש אומרים:

בַּצֵּאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מַעַם לַעֲזֹב הַיְתָה יְהוּדָה לְקַדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלוֹתָיו: הֵיכָל רָאָה וַיִּגַּם לְהִירְדֹן יָסָב לְאַחֲזֹר: הַהָרִים רָקְדּוּ כְּאִילִים גְּבַעוֹת כְּבָנִי-צֶאֱן: מִה־לֶּךָ הָיִם כִּי תִגּוֹס הַיְרֵדֹן תִּסָּב לְאַחֲזֹר: הַהָרִים תִּרְקְדּוּ כְּאִילִים גְּבַעוֹת כְּבָנִי-צֶאֱן: מִלִּפְנֵי אֲדוֹן חֹלִי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: הַהֶפְכִי הַצֹּר אֶגְס־מַיִם חֲלָמִישׁ לְמַעֲיָנו־מַיִם:

בשבת אומרים:

אֵל נַעֲרָץ בְּסוּד־קִדְשֵׁים רַבָּה וְנוֹרָא עַל־כָּל־סִבִּיבָיו:
עֲנִי וּזְמִירַת יְהוָה וְיִהְיֶה־לִּי לִישׁוּעָה: כָּל הַנִּשְׁמָה תִּהְלֹל יְהוָה הַלְלוּהָ (ב'):

אִם־תִּשָּׁיב מִשְׁבֶּת רִגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ בַּיּוֹם קִדְשִׁי וְקִרְאָתָ לְשִׁבְתָּ עֲנֵג לְקִדְשׁ יְהוָה מִכְּבֹד וּכְבֹדָתוֹ מַעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמִּצְוָא חֲפָצֶךָ וְדִבְרֵי דְבָר: אִזּוֹ תִתְעַנֵּג עַל־יְהוָה וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל־בִּמְתִי אֶרֶץ וְהִאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלֹת יַעֲקֹב אֲבִיךָ כִּי כִי יְהוָה דְּבָר:

וַיִּשְׁמְרוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשְּׁבֻתָּה לַעֲשׂוֹת אֶת־הַשְּׁבֻתָּה לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם: בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֹתָהּ הוּא לְעֹלָם כִּי־שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפֶשׁ:

עַל־כֵּן בִּרְדָּה יְהוָה אֶת־יָוֶם הַשְּׁבֻתָּה וַיְקַדְּשֶׁהָ:

◀ בחול, מתחילים כאן :

אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְהוָה מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם:
□ וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־מַעֲדֵי יְהוָה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

□ שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים וּבַשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל־זְכוּרֶךָ אֶת־פָּנָי ו יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחֵג הַמִּצֹּת וּבְחֵג הַשְּׁבֻעוֹת וּבְחֵג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יִרְאֶה אֶת־פָּנָי יְהוָה רִיקָם:

□ אִישׁ כַּמֶּתֶנֶת יָדוֹ כְּבִרְכַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ:
□ זֶה־הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה נִגִּילָה וְנִשְׂמָחָה בּוֹ:

סְבְּרֵי מְרֻנָּן: (ועונים: לְחַיִּים)

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן:

שׁוֹתִים, נוֹטְלִים יְדֵיִם וְעוֹבְרִים לְמוֹצֵיא.

קידושא רבה (אשכנז)

בשבת אומרים:

וַיִּשְׁמְרוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשְּׁבֻתָּה לַעֲשׂוֹת אֶת־הַשְּׁבֻתָּה לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם: בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֹתָהּ הוּא לְעֹלָם כִּי־שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפֶשׁ:

זְכוּר אֶת־יָוֶם הַשְּׁבֻתָּה לְקַדְשׁוֹ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלָאכָתְךָ: וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ־וּבִתְךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהִמְתָּךְ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת־יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי **עַל־כֵּן** בִּרְדָּה יְהוָה אֶת־יָוֶם הַשְּׁבֻתָּה וַיְקַדְּשֶׁהָ:

◀ בחול, מתחילים כאן :

אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְהוָה מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם:
וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־מַעֲדֵי יְהוָה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

סְבְּרֵי מְרֻנָּן וּרְבֹתֵי:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן:

שׁוֹתִים, נוֹטְלִים יְדֵיִם וְעוֹבְרִים לְמוֹצֵיא.

הבדלה (ספרדי)¹

□ במוצאי שבת, רבים נוהגים לזמר זמירות לכבוד אליהו הנביא ויש האומרים פסוקים אחדים לפני ההבדלה. ואז אומרים:

ראשון לציון הנה הגם ולירושלם מבשר אתן:
כוס-ישועות אשא ובשם יהוה אקרא:

אנא יהוה הושיעה נא: (ב')
אנא יהוה הצליחה נא: (ב')

הצליחנו. הצליח דרכינו. הצליח למודנו (הצליח...). ושלח ברכה. רוחה והצלחה בכל-מעשה ידינו. כדכתיב: ישא ברכה מאת יהוה וצדקה מאלהי ישעו ליהודים היתה אורה ושמחה וששן ויקר: וכתיב: ויהי דוד לכל-דרכו משכיל ויהוה עמו: כן יהיה עמנו (ועמכם) (תמיד):

◀ בחול, מתחילים כאן:

כוס-ישועות אשא ובשם יהוה אקרא:

סברי מרנן: (ועונים: לחיים)

ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך העולם. בורא פרי הגפן:

במוצאי שבת, מוסיפים את הברכות על הבשמים ואחר כך על האור:

ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך העולם. בורא מיני/עצי/עשבי בשמים:

מסתכלים בהשתקפות האור על הציפורניים ואז אומרים²:

ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך העולם. בורא מאורי האש:

□ אור זרע לצדיק ולישרי-לב שמחה: ליהודים היתה אורה ושמחה:

◀ ואחר כך ממשיכים:

ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך העולם. המבדיל בין קדש לחול. ובין אור לחשך. ובין ישראל לעמים. ובין יום השביעי לששת ימי המעשה

ברוך אתה יהוה. המבדיל בין קדש לחל:

□ במוצאי שבת, יש המברכים כאן את הילדים, האישה, המשפחה...

1 על פי הקבלה, בניגוד לקידוש, אין מוסיפים כאן מים.

2 על פי הקבלה, מסתכלים תחילה, בציפורני יד ימין, כשהאגודל חבוי תחתיה, ואז אומרים.

הבדלה (אשכנז)

□ במוצאי שבת, מתחילים כאן:

הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד כי-עזי וזמרת יה יהוה ויהי-לי לישועה: ושאתם-מים בששון ממעיני הישועה: ליהוה הישועה על-עמך ברכתך סלה: יהוה צבאות עמנו משגב-לנו אלהי יעקב סלה: יהוה צבאות אשרי אדם בטח בך: יהוה הושיעה המלך יעגנו ביום-קראנו: ביחד: **ליהודים** היתה אורה ושמחה וששן ויקר: כן תהיה לנו:

כוס-ישועות אשא ובשם יהוה אקרא:

◀ בחול, מתחילים כאן:

סברי מרנן ורבנן ורבותי:

ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך העולם. בורא פרי הגפן:

במוצאי שבת, מוסיפים את הברכות על הבשמים ואחר כך על הנר:

ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך העולם. בורא מיני/עצי/עשבי בשמים:

מביטים בהשתקפות האור על הציפורניים ואחר כך אומרים:

ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך העולם. בורא מאורי האש:

◀ ואחר כך ממשיכים:

ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך העולם. המבדיל בין קדש לחול. בין אור לחשך. בין ישראל לעמים. בין יום השביעי לששת ימי המעשה

ברוך אתה יהוה. המבדיל בין קדש לחל:

פירושים וחידונים

משחק: נחשו את המקורות

☆ נסו למצוא את כל המקורות של היהודים בהגדה! תשובות בסוף.

משחק: מצאו את משה רבנו

☆ אנו מבחינים שככל הנראה שמו של משה רבנו אינו מוזכר בהגדה. מדוע? כי יציאת מצרים אינה מיוחסת לאדם, גדול ככל שיהיה, אלא אך ורק להשם, ה', בורא ומנהיג הכל. משה, אגב, היה "העניו מכל אדם אשר על פני האדמה", ומעולם לא ניסה להתבלט. ובכל זאת, ההגדה מכילה חריג: פעם אחת בלבד מופיע שמו, בליווי התואר המכובד ביותר שיש. אם כן, קוראים יקרים, הנה משחק קטן עבורכם ועבור ילדיכם סביב השולחן: האם תצליחו למצוא היכן משה רבנו מוזכר בטקסט של ההגדה?

מדוע ההתמקדות הזו במצרים?

☆ אנו מזכירים ללא הרף את העבדות במצרים, למרות שהיא עתיקה ושאחריה באו גלויות אחרות, משום שמצרים אינה רק גאולה אחת מני רבות: היא המקור. **מצרים יצאנו כדי לקבל את התורה**, ומאז אותו רגע, היא לא עזבה אותנו מעולם. זה דומה לסיפורו של אדם שבצעירותו קיבל סכום כסף גדול; בזכותו הוא יכול היה ללמוד ולבנות את עצמו. כעבור שנים, הכסף נעלם, אך בכל שנה הוא חגג את היום שבו קיבל אותו. כשנכדיו שאלו אותו מדוע, הוא ענה: "הכסף הלך, אבל מה שלמדתי בזכותו לא עזב אותי מעולם". באותו אופן, **מצרים מאחורינו, אך התורה שקיבלנו בעקבותיה מלווה אותנו לתמיד**.

לפני מגיד

- האם אתם מכירים את 14 שלבי הסדר בעל פה?
- מה מייצג הכרפס במים המלוחים? על פי הקבלה?
- מהו האפיקומן ששומרים בזמן יחץ?

הא לחמא עניא

☆ הגדת פסח כתובה כמעט כולה בעברית, למעט קטע זה ב-**ארמית**. חכמינו התקינו אותו לאחר חורבן בית המקדש הראשון, במהלך גלות בבל. כל עוד עמד המקדש על מכוננו, הוא הגן על תפילותינו. אך לאחר חורבנו, **מלאכי האומות**, הדוברים

ארמית ומבקשים לעכב אותן, נעשו למכשול – בשונה ממלאכי השרת, הדוברים עברית ומעלים את תפילותינו. לפיכך נכתב קטע זה בלשונם: **הדבר מחמיא להם**, הם נסוגים, והאורות המקודשים של הלילה הזה יכולים לעלות באין מפריע.

- מה נאמר בקטע זה?
- באיזו שפה כתובה ההגדה? וקטע זה?
- מדוע קוראים קטע זה?

מה נשתנה

☆ מדוע שאלות? כיוון שהלימוד האמיתי אינו נעשה אלא דרכן. **מי שחפץ ללמוד חייב לשאול**, לחקור, ולא לקבל תשובה מוגמרת ללא מאמץ מחשבתי. בדומה לכך, למי שמציג שאלה, יש להשיב תחילה בשאלות אחרות, כדי לעורר את מחשבתו, בטרם תינתן לו התשובה.

◀ עצה חינוכית: במקום לשאול את ילדינו "מה למדת היום?", הבה נשאל אותם "אילו שאלות טובות שאלת היום?"

☆ לפני חורבן בית המקדש, לא נשאלה השאלה על הסבה. השאלה הרביעית הייתה אז: "מדוע, בכל יום, אנו אוכלים בשר **מבושל או צלוי**, ואילו הלילה הזה, רק **צלוי**?" ואכן, קורבן פסח (ההקרבה הפסחית) היה שה צלוי באש. לאחר חורבן בית המקדש, כיוון שהקרבת אסורים מחוץ לו, לא ניתן עוד להקריב את קורבן פסח. לכן הוחלפה השאלה בזו של הסבה.

☆ השכינה נחשבת כנמצאת בגלות; זו הסיבה שהקערה מסולקת מהשולחן. אך באמצעות שאלותינו, אנו מבטאים את אהבתנו להשם ו-**מחזירים את השכינה למקומה**. כל שאלה מחזירה אות משם ה', מלמטה למעלה, כנגד ארבעת העולמות (עשייה, יצירה, בריאה, אצילות). ליתר דיוק, שם ה'י-ה-ו-ה (בגימטריה 26), הקשור לחכמה, הסתלק, והשאיר לבדו את השם א-ה-י-ה (בגימטריה 21), המתאים לבינה. בזמן יציאת מצרים, הדם שהושם על הפתחים ודם ברית המילה אפשרו להחזיר את השם של 26. באותו אופן, דרך שאלותינו בסדר, אנו תובעים גם היום את חזרתו של השם הזה, ובכך משקמים את האחדות והשלמות האלוהיות.

- מה אומרים בקטע זה?
- מה הייתה השאלה השונה בזמן בית המקדש?
- מה מלמדים אותנו חכמינו דרך מבנה זה?
- מדוע אנו קוראים קטע זה?

מתכונים

מצה שמורה

מרכיבים:

- קמח למצה שמורה
- מים קרים ("מים שלנו", שהונחו במקרר מאמש)

יחסים:

- הידרציה: כ-60%-65%
- דוגמה: 250 גרם קמח ל-160 מ"ל מים
- כל מצה: בערך 58 גרם בצק
- ב-18 דקות, בשני אנשים, ניתן להכין כ-7 מצות

הכנה:

1. לערבב במהירות את הקמח והמים.
2. לחלק את הבצק למנות ולרדד דק.
3. לחזור את הבצק (מזלג או כלי ייעודי).
4. לאפות בטמפרטורה גבוהה מאוד:
 - בתוך "טאבון" (תנור פיצה מנוקה, עם אבן המיועדת למצות),
 - או תנור חשמלי נייד לפיתות (נפוץ וזול בישראל),
 - או תנור ביתי שהוכשר לפסח, עם אבן שמוט, שחומם מראשלטמפרטורה מקסימלית במשך שעה לפחות, האבן למעלה, והתנור במצב גריל.
5. לאחר כמה שניות, להפוך את המצה.

מתכון זה אינו מחליף לימוד מעמיק של הלכות הכנת המצות (ציפורניים נקיות, ניקיון יסודי, עבודה בתוך 18 דקות, וכו'). היא נועדה בראשונה להוות עידוד להשתתף, ללא חשש, במצווה זו.

חרוסת פשוטה

לפי התרבויות והתקופות, החרוסת הוכנה בדרכים שונות. כפי שהוזכר קודם לכן, חרוסת הגאונים היתה מים מתוקים שבהם הושרו תמרים, וכתוצאה מכך התקבלה תערובת נוזלית מאוד. האר"י ז"ל היה מכין חרוסת משבעה פירות (תמרים, אגוזים, תפוחים, אגסים, ענבים, תאנים ורימונים) ומשלושה תבלינים (ג'ינג'ר, לבנדר וקינמון).

כיום, הספרדים שמרו על התמר כמרכיב העיקרי, בעוד שהאשכנזים משתמשים יותר בתפוח. בדרך כלל קושרים את התערובת ביין אדום או במיץ ענבים אדום. לעיתים קרובות מוסיפים גם אגוזים. מכאן ואילך, הכול תלוי במנהג המשפחתי: תבלינים נוספים, פירות אחרים, ומרקם סמיך או דליל יותר. העיקרון פשוט: בוחרים את הפירות, התבלינים והנוזל, ואז טוחנים את הכול יחד. להלן שתי דוגמאות למתכונים.

גרסה ספרדית

מרכיבים:

- 500 גרם תמרים
- 250 גרם אגוזים
- מיץ ענבים (כמות לפי המרקם הרצוי)

אופן ההכנה:

- לטחון את התמרים והאגוזים, ולהוסיף בהדרגה מיץ ענבים עד לקבלת המרקם הרצוי.

גרסה אשכנזית

מרכיבים:

- 3 תפוחים בינוניים (כ-450 גרם), מגוררים דק
- 150 גרם אגוזים, קצוצים
- 100 עד 150 מ"ל יין אדום או מיץ ענבים אדום
- כפית אחת של קינמון
- אופציונלי: כף עד שתי כפות של דבש או סוכר

אופן ההכנה:

- לערבב את התפוחים המגוררים עם האגוזים. להוסיף בהדרגה את היין האדום או מיץ הענבים, לאחר מכן את הקינמון (ואת הדבש או הסוכר לפי הרצון). להתאים את המרקם.

מנהגינו וזכרונותינו

מנהגינו וזכרונותינו